

МОНІТОРИНГ ЕПІЗООТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ ЩОДО ПАРАЗИТАРНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ СОБАК НА БАЗІ КЛІНІКИ «ВЕТСЕРВІС» МІСТА СУМИ

Войтовський Ілля Дмитрович

аспірант

Сумський національний аграрний університет, м. Суми, Україна

ORCID: 0009-0007-7351-1468

i.voytovskiyy@gmail.com

Петров Роман Вікторович

доктор ветеринарних наук, професор

Сумський національний аграрний університет, м. Суми, Україна

ORCID: 0000-0001-6252-7965

romanpetrov1978@gmail.com

Моніторинг епізоотичної ситуації є важливою складовою ветеринарної медицини, спрямованою на виявлення, аналіз і профілактику захворювань серед тварин. Вчасне виявлення наявних загроз здоров'ю собаки та оцінка рівня поширення різних інфекційних і паразитарних захворювань дозволило ефективно контролювати епізоотичну ситуацію та впроваджувати засоби профілактики.

Паразитарні хвороби собак становлять серйозну проблему, оскільки вони можуть негативно вплинути на загальний стан тварини, знизити їх активність, викликати інтоксикацію, визнання та порушення роботи різних органів і систем. Деякі збудники, зокрема гельмінти та найпростіші, можуть передаватися людині, що створює небезпеку для людей.

Сумська область характеризується розвиненим тваринництвом, значною кількістю домашніх і безпритульних собак, що сприяє збільшенню випадків паразитарних інвазій. Несвоєчасне проведення дегельмінтизації, контакт між тваринами, а також фактори довкілля, такі як вода, ґрунт і предмети побуту, можуть служити джерелами зараження. Серед найбільш поширених паразитарних хвороб собак у регіоні варто виділяти гельмінтози (токсокароз, дипілідіоз, дірофіляріоз), протозоозні інфекції (еймеріоз) та ектопаразитарні захворювання, викликані блохами, кліщами та іншими ектопаразитами.

Збудники паразитарних захворювань собак поширені в різних кліматичних зонах, проте їхня активність залежить від комплексу чинників, зокрема температурного режиму, вологості, наявності проміжних господарів та рівня ветеринарного обслуговування. В умовах помірного клімату України, зокрема Сумської області, сприятливими періодами для активного поширення паразитів є весняно-літній та осінній сезони, коли зростає чисельність ектопаразитів і підвищується ймовірність зараження тварин гельмінтами через довкілля.

Домашні тварини, зокрема собаки, є важливими учасниками екосистеми та часто стають носіями паразитарних захворювань, що можуть становити небезпеку для людей. У статті представлено результати оцінки епізоотичної ситуації щодо дірофіляріозу, токсокарозу, еймеріозу та дипілідіозу у центральному районі м. Суми та прилеглих територіях. Проведено статистичний аналіз даних за 2022-2024 роки.

Дослідження поширення паразитарних хвороб собак є необхідним для оцінки епізоотичної ситуації та визначення основних факторів ризику. Моніторинг дозволяє швидко виявляти небезпечні збудники, розробляти ефективні методи контролю та запроваджувати профілактичні заходи, що сприяють зниженню рівня захворюваності. Одним із основних методів профілактики є регулярна дегельмінтизація собак, вакцинація від інфекційних хвороб, контроль чисельності безпритульних тварин, а також санітарно-освітня робота серед власників собак.

Таким чином, паразитарні захворювання собак залишаються актуальною проблемою ветеринарної медицини та зоогієни, що вимагає комплексного підходу до профілактики й лікування. Вчасний моніторинг, ретельний контроль за станом здоров'я тварин та впровадження ефективних заходів боротьби з паразитами знижує рівень захворюваності собак і ризик uszkodження паразитів передачі збудників.

Ключові слова: дипілідіоз, еймеріоз, токсокароз, дірофіляріоз, собака.

DOI <https://doi.org/10.32782/bsnau.vet.2025.1.2>

Вступ. Вчасна діагностика паразитарних інвазій у собак має важливе значення для запобігання їхньому поширенню. Власники тварин часто не усвідомлюють небезпеки, яку несуть паразити, що може призводити до відсутності своєчасного лікування та профілактики (Bowman & Atkins, 2009).

Моніторинг епізоотичної ситуації щодо збудників паразитарних захворювань собак є одним із важливих напрямів сучасної ветеринарної паразитології. Світова наукова спільнота приділяє значну увагу вивченню біо-

логії, поширення та контролю паразитарних захворювань собак, зокрема токсокарозу, дірофіляріозу, еймеріозу, дипілідіозу тощо. Дослідження в цьому напрямі активно проводили такі вчені, як Dubey (2009), Lindsay (2016), Dryden et al. (2005), Fisher (2017), Genchi et al., (2011) та інші. Їхні роботи зосереджені на загальній епізоотологічній ситуації в країнах Європи, Азії та Північної Америки. Проте локальні дослідження, спрямовані на вивчення епізоотичного стану конкретних регіонів, залишаються недостатньо висвітленими.

В Україні питання поширення паразитарних захворювань у собак досліджували Galahurya (2019), Мельничук та Нікітан (2018), які вивчали дипілідіоз та його вплив на гематологічні показники собак. У своїх роботах вони відзначають особливості перебігу захворювань в умовах окремих регіонів країни. Однак дані щодо ситуації по паразитарним хворобам собак в місті Суми у наукових джерелах висвітлені недостатньо. Це свідчить про недостатній рівень вивчення локальних особливостей епізоотичної ситуації в конкретних містах України.

Актуальність подібних досліджень обумовлена необхідністю розробки ефективних профілактичних заходів та своєчасної діагностики паразитарних захворювань, що поширені серед домашніх тварин у межах певного міста чи регіону. Проведення моніторингу на основі статистичних даних ветеринарних клінік дозволяє отримати реальну картину захворюваності та адаптувати міжнародний досвід до місцевих умов.

Дослідження вікових, сезонних, породних та гендерних особливостей перебігу хвороби у собак є напрямом ветеринарної медицини, що дозволяє аналізувати поширеність захворювань серед різних груп собак. Вивчення паразитарних інвазій у собак охоплює широкий спектр робіт, присвячених токсокарозу, еймеріозу, дирофіляріозу та дипілідіозу. Зокрема, дослідження епідеміологічних аспектів токсокарозу та його вплив на здоров'я людини проводили вчені Fisher (2017) та Holland (2019), а питання поширеності дирофіляріозу серед собак вивчали дослідники Genchi (2011) та Grandi (2018). Дослідження, присвячені еймеріозу собак, висвітлювали Dubey (2009) та Dryden (2005), а сучасні підходи до діагностики та лікування дипілідіозу представлено в роботах авторів Johnson et al. (2014). Серед українських науковців увагу до проблем паразитарних захворювань собак, зокрема дипілідіозу, приділяв дослідник Galahurya (2019).

Крім того паразитарні захворювання собак спричиняють контамінацію оточуючого середовища, в тому чи й ґрунту яйцями гельмінтів, що створює ризик зараження людей та тварин (Ishchenko et al., 2018; Paliy et al., 2019).

Мета даної роботи – проаналізувати епізоотичну ситуацію щодо збудників паразитарних захворювань собак на території Сумської області, визначити рівень інвазованості тварин та надати рекомендації щодо покращення профілактичних заходів. Отримані результати сприятимуть розробці ефективних стратегій боротьби з паразитарними захворюваннями серед собак, що є важливим як для ветеринарної медицини, так і для громадського здоров'я.

Матеріали і методи досліджень. Дослідження проводилися на базі кафедри ветеринарно-санітарного інспектування, мікробіології, гігієни та патологічної анатомії факультету ветеринарної медицини Сумського національного аграрного університету та ветеринарній клініці «Ветсервіс» в місті Суми. Для проведення досліджень використовувалися статистичні та клінічні методи. Вивчалася епізоотична ситуація щодо ендопаразитозів у собак шляхом аналізу журналів реєстрації прийому тварин у клініці, а також проведення клінічних оглядів собак,

власники яких зверталися через підозри на ознаки наявності паразитарного захворювання у своїх улюбленців.

В своїх дослідженнях собак в залежності від віку поділяли на умовні групи: цуценята – 0-1 року; молоді собаки – 1-4 роки; дорослі собаки – 4-10 років; старі собаки – 10 років і більше.

На основі даних клініки "Ветсервіс", провели ретельний аналіз історій хвороб, профілактичних оглядів і лабораторних досліджень у різних порід собак. В своїх дослідженнях використовували метод порівняльного аналізу – було зіставлено кількість випадків паразитарних інфекцій серед породистих і безпородних тварин за однаковий часовий період. Враховували фактори утримання – умови життя собак, включаючи доступ до профілактичних засобів, спосіб харчування та догляду. Використовували статистичну обробку – зібрані дані були статистично оброблені, що дозволило виявити достовірну кореляцію між відсутністю породи та підвищеною схильністю до паразитарних захворювань.

Результати дослідження. Протягом 2022-2024 років у м. Суми було зафіксовано наступні випадки паразитарних захворювань собак (табл. 1).

Аналізуючи результати статистичних даних, що наведені в таблиці можемо сказати, що всього зареєстровано 3256 випадків захворювань собак на паразитарні захворювання в клініці «Ветсервіс» за 2022-2024 роки. Кількість звернень власників тварин до клініки поступово зростала протягом дослідного періоду з 1009 звернень в 2022 році до 1156 звернень в 2024 році, що свідчить про відповідальне ставлення власників до своїх улюбленців та бажання контролювати стан їхнього здоров'я.

Найбільш розповсюдженими паразитарними захворюваннями серед собак були дирофіляріоз (1817) і токсокароз (865), які мали тенденцію до зростання: на дирофіляріоз на 8,54 % за 2023 р та на 14,77 % за 2024 роки; токсокароз на 6,64 % за 2023 р. та на 12,54 % за 2024 рік. (рис. 1).

У м. Суми дирофіляріоз є найпоширенішим захворюванням серед собак через поєднання кількох взаємопов'язаних чинників. Передусім, клімат регіону – теплий і вологий у літній період – створює ідеальні умови для розмноження комарів, які є основними переносниками збудника хвороби. Часте перебування тварин на відкритому повітрі підвищує ризик укусу інфікованих комах. Значну роль відіграє і велика кількість безпритульних собак, які не отримують належної ветеринарної допомоги й слугують джерелом інфекції. Багато власників домашніх тварин недостатньо обізнані щодо симптомів, шляхів зараження та профілактики дирофіляріозу, що також сприяє його поширенню. Через низький рівень обліку та чипування собак неможливо ефективно контролювати переміщення тварин між населеними пунктами. Відсутність доступної профілактичної медицини, призводить до виявлення захворювання вже на пізніх стадіях. Усе це разом спричиняє високий рівень інфікування тварин у регіоні та робить дирофіляріоз найпоширенішим паразитарним захворюванням серед собак у м. Суми.

Кількість зафіксованих випадків захворювань собак паразитарної етіології в м. Суми

Рік	Захворювання				Всього по рокам
	диروفіляріоз	токсокароз	еймеріоз	дипілідіоз	
2022	562	271	118	58	1009
2023	610	289	127	65	1091
2024	645	305	134	72	1156
Всього	1817	865	379	195	3256

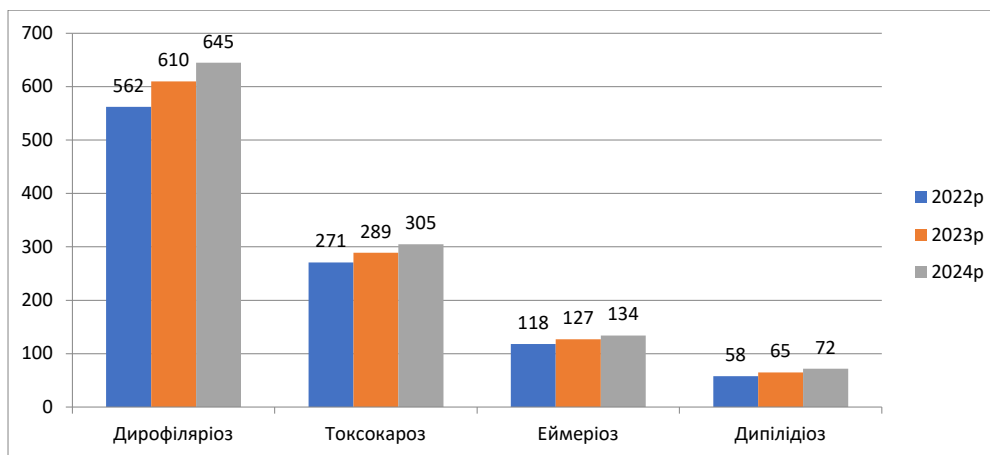

Рис. 1. Співвідношення кількості випадків паразитарних захворювань серед собак у м. Суми за 2022–2024 роки

Токсокароз займає друге місце за частотою серед захворювань собак у м. Суми через поширеність яєць паразита у ґрунті та зовнішньому середовищі, особливо в місцях вигулу тварин. Зараження відбувається через контакт із забрудненим середовищем, що є звичним у міських і сільських умовах. Велика кількість безпритульних собак, які не проходять дегельмінтизацію, сприяє постійному забрудненню довкілля яйцями токсокар. Нерегулярна профілактика власниками домашніх тварин також підвищує ризик поширення хвороби. Відсутність належної санітарної культури серед населення погіршує епізоотичну ситуацію. Саме тому токсокароз є серйозною проблемою та другим за поширенням паразитарним захворюванням у регіоні.

Сезонна динаміка свідчить про зростання випадків диروفіляріозу в теплий період року (травень-серпень), що пов'язано з активністю комарів – переносників збудника. Токсокароз мав більш рівномірний розподіл, з піком навесні.

Найбільш розповсюдженими паразитарними захворюваннями собак у м. Суми за 2022-2024 роки були диروفіляріоз і токсокароз, що мали тенденцію до зростання. Найвищий рівень зараження спостерігався у молодих та дорослих тварин (1-10 років).

У результаті цього аналізу було виявлено, що власники безпородних собак частіше звертаються до клініки з симптомами паразитарних захворювань.

Встановлено сезонну динаміку поширення кожного з досліджуваних захворювань, що необхідно враховувати при профілактичних заходах. У результаті дослідження, проведеного на базі клініки «Ветсервіс», встановлено

чітку сезонну динаміку поширення кожного з досліджуваних паразитарних захворювань, що є ключовим фактором для ефективного планування профілактичних заходів.

На рис. 2 відображена сезонна динаміка паразитарних захворювань собак.

Дипілідіоз. Збудник передається через бліх, які є проміжними хазяями. Пік захворюваності спостерігається у теплу пору року – з травня по вересень, коли активність ектопаразитів найбільша. В цей період рекомендується посиленна обробка від бліх і дегельмінтизація.

Еймеріоз. Це захворювання, викликане найпростішими (еймеріями), поширюється фекально-оральним шляхом, особливо у вологих середовищах. Спалахи фіксуються навесні та восени, коли зростає вологість і знижується санітарний рівень у місцях вигулу. В ці періоди слід приділяти особливу увагу гігієні та регулярному очищенню місць утримання тварин.

Токсокароз. Характеризується помірно рівномірним розподілом протягом року, однак навесні та восени відмічається деяке зростання випадків, що може бути пов'язано з активністю личинок у ґрунті та зниженням імунітету у тварин. Рекомендується регулярна дегельмінтизація раз на 3 місяці, з урахуванням сезонних піків.

Дирофіляріоз. Передається через укуси комарів. Захворюваність значно зростає в літній період – з червня по серпень, коли активні переносники. Важливо проводити профілактичну терапію починаючи з весни, до настання піку активності комарів, а також використовувати репеленти та антигельмінтні препарати широкого спектру.

Таким чином, профілактичні заходи мають плануватись з урахуванням сезонної динаміки кожного захворю-

вання, що дозволить знизити рівень зараження та покращити здоров'я тварин.

На наступному етапі досліджень визначали вікову сприйнятливість собак до паразитарних захворювань (табл. 2).

Більшість випадків дирофіляріозу у м. Суми протягом 2022–2024 років спостерігалася у дорослих собак (4–10 років) та молодих особин (1–4 роки), що можна пояснити кількома чинниками. По-перше, саме тварини цього віку найчастіше мають активний спосіб життя, проводять більше часу на вулиці, де існує ризик контакту з комарами – переносниками збудника. По-друге, організм собак у цьому віці вже менш стійкий до інвазій у порівнянні з молодими, але ще не має вікової стабільності, притаманної старшим тваринам. У випадку токсокарозу переважна діагностика у цуценят (1,5 міс. – 1 рік) пов'язана з незрілою імунною системою та високою ймовірністю внутрішньоутробного чи лактаційного зараження.

Еймеріоз також частіше виявляли у молодих тварин (1–4 роки), оскільки в цьому віці організм ще не має сформованого імунітету до збудників. Сезонна динаміка підтверджує, що дирофіляріоз має пік у теплу пору року, коли активізуються комарі, на відміну від токсокарозу, який має рівномірніший розподіл, але з помітним весняним підвищенням. Загалом, молоді та дорослі собаки (1–10 років) демонструють вищий рівень зараження

через поєднання активного способу життя, недостатньої профілактики та впливу сезонних факторів. Також значну роль відіграє безпорядність тварин, які мають гірші умови утримання та догляду, що підвищує їхню сприйнятливість до паразитарних захворювань. Отже, вік тварини, сезонність та умови утримання є ключовими факторами у формуванні структури захворюваності на паразити у собак.

Перспективою подальших досліджень є розробка ефективних комплексних методів профілактики та лікування паразитарних хвороб домашніх тварин.

Виявлення паразитарних захворювань у собак суттєво змінюється в залежності від віку тварин (рис. 3).

Молоді та дорослі тварини (1-10 років) мають найвищий рівень зараження паразитами. Це пояснюється їх активністю, частими контактами з іншими тваринами та доступом до навколишнього середовища. У наймолодших тварин (1,5 міс. – 1 рік) ризик зараження токсокарозом є найвищим через недостатньо розвинений імунітет. Найменше випадків зафіксовано серед найстарших тварин, що може бути пов'язано з їх обмеженою рухливістю та доглядом власників. Профілактичні заходи мають бути спрямовані передусім на середньовікові групи.

Дирофіляріоз найчастіше зустрічався у собак середнього віку (4-10 років, 739 випадків) та молодих особин (1-4 роки, 554 випадки). Токсокароз частіше діагносту-

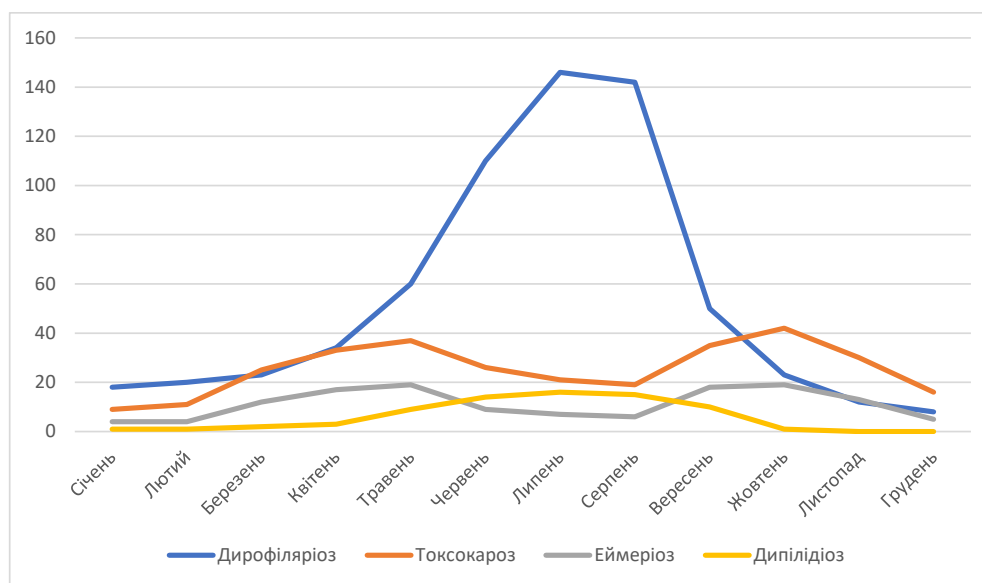

Рис. 2. Моніторинг сезонної динаміки паразитарних захворювань у собак за місяцями

Таблиця 2

Статистика захворювання паразитарними захворюваннями собак на дирофіляріоз, токсокароз, еймеріоз, дипілідіоз за віком за 2022-2024 роки

Вік тварин	Дирофіляріоз	Токсокароз	Еймеріоз	Дипілідіоз	Всього
1,5 міс. – 1 рік	162	364	124	47	665
1-4 роки	554	312	176	82	1074
4-10 років	739	141	61	45	936
Старше 10 р.	362	48	18	21	399
Всього	1817	865	379	195	3256

вали у цуценят (1,5 міс. – 1 рік, 364 випадки). Найбільше випадків еймеріоз у відзначалося у молодих собак (1-4 роки, 176 випадків).

Згідно даних наведених в таблиці, встановлено що безпородні собаки були більш сприйнятливими до паразитарних захворювань, так як вони найчастіше заражаються паразитами через вільний доступ до вулиці та відсутність регулярного ветеринарного догляду. Німецькі вівчарки та лабрадори також мають відносно високий рівень інфікування, що може бути пов'язано з їх активним способом життя. Найменше випадків зафіксовано серед спанієлів, можливо, через специфічні умови утримання. Дирофіляріоз частіше виявляли у безпородних собак, а токсокароз – у тих, хто має доступ до ґрунту та сирої їжі. Регулярна профілактика та дегельмінтизація повинні бути обов'язковими для всіх порід. Це свідчить про необхідність врахування не лише породи, а й умов утримання, харчування та способу життя тварини при плануванні профілактичних заходів.

Таким чином, найважливішими висновками є те, що порода, умови утримання та нагляд безпосередньо впливають на рівень паразитарної захворюваності собак. Особливу увагу слід приділяти безпородним тваринам і тим, хто має вільний доступ до вулиці, особливо в теплий період року. Важливим інструментом боротьби з паразитами залишається регулярна профілактика, дегельмінтизація та підвищення обізнаності власників про загрози інвазійних хвороб.

Також нами були проведені дослідження щодо гендерної складової при оцінці захворюваності собак на паразитарні хвороби (табл. 4).

Самці частіше хворіють на паразитарні захворювання, ніж самки, що може бути пов'язано з їх вищою активністю та частішими контактами з потенційними переносниками.

Самки рідше інфікуються паразитами, ймовірно, через їх більш контрольовані умови утримання. Найбільша різниця між статями спостерігається при дипілі-

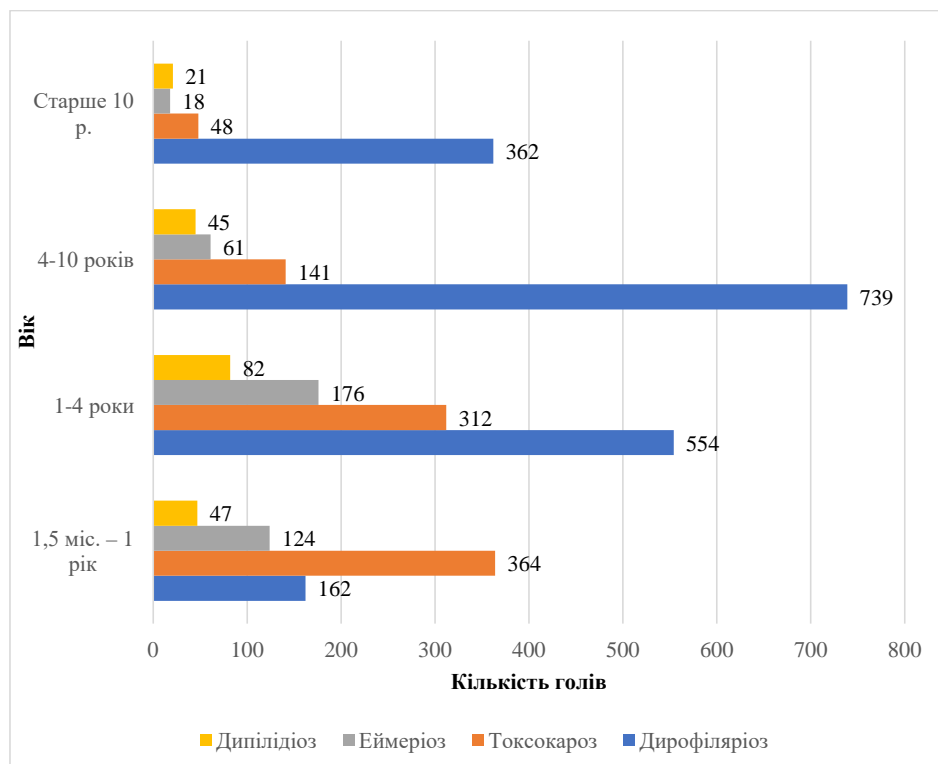

Рис. 3. Співвідношення кількості заражених голів собак паразитарними захворюваннями відносно віку тварин

Таблиця 3

Статистика захворювання паразитарними захворюваннями безпородних та породистих собак з виокремленням порід, що найчастіше піддаються ураженню

Порода собак	Дирофіляріоз	Токсокароз	Еймеріоз	Дипілідіоз
Безпородні	567	373	193	100
Німецькі вівчарки	349	121	37	23
Лабрадори	313	95	41	19
Стафордширські тер'єри	258	104	33	21
Той-тер'єри	222	86	30	17
Інші породи	108	86	45	15

Статистика захворювання у самців та самок паразитарними захворюваннями

Стать тварин	Дирофіляріоз		Токсокароз		Еймеріоз		Дипілідіоз	
	особин	%	особин	%	особин	%	особин	%
Самці	1053	57,98	528	61,04	209	55,15	121	62,05
Самки	763	42,02	337	38,96	170	44,85	74	37,95
Різниця, %		15,97		22,08		10,29		24,10

діозі (24,1 %), де самці заражаються частіше. Важливо враховувати ці дані під час профілактичних заходів, щоб знизити ризики зараження у самців.

Ця тенденція може бути пов'язана також із фізіологічними особливостями самців, такими як підвищений рівень гормонів, що впливає на поведінкові аспекти. Окрім цього, більша активність самців сприяє збільшенню ймовірності контакту з переносниками, особливо в умовах вуличного утримання.

Самці частіше беруть участь у сутичках та боротьбі за територію, що може призводити до травм і відкритих ран, які полегшують проникнення паразитів у організм. В умовах міських середовищ самці, які мають доступ до вулиці, частіше контактують із безпритульними тваринами, що значно підвищує ризик зараження.

Також самці частіше схильні до дослідження нових територій, що підвищує можливість зустрічі з зараженими комахами, гризунами чи іншими носіями паразитів. Водночас самки можуть демонструвати більш обережну поведінку, що сприяє зниженню ризику зараження.

Обговорення. На основі аналізу таблиць, поданих у дослідженні, встановлено, що дирофіляріоз був найпоширенішим паразитарним захворюванням серед собак м. Суми у 2022–2024 роках, із чіткою тенденцією до зростання. Токсокароз стабільно займав друге місце за поширеністю, а його сезонний пік припадав на весну, що зумовлено активністю личинок у ґрунті. Найвищі показники зараженості паразитами спостерігались у собак віком від 1 до 10 років: тварини цього віку більш активні, мають частіший контакт із зовнішнім середовищем, що підвищує ризик інвазії. Цуценята до 1 року були найбільш вразливими до токсокарозу, а молоді собаки 1–4 років – до еймеріозу та дипілідіозу. Безпородні собаки мали найвищу частку інфікування за всіма нозологіями, що пов'язано з відсутністю належного догляду, дегельмінтизації та вільним доступом до вулиці. Серед породистих тварин найвищий рівень захворюваності виявлено у німецьких вівчарок і лабрадорів. Самці демонстрували вищу схильність до зараження паразитами порівняно із самками, що може бути пов'язано з їхньою поведінкою, гормональними особливостями та частішим перебуванням на вулиці. Сезонна динаміка підтвердила літній пік захворюваності на дирофіляріоз і дипілідіоз, тоді як еймеріоз мав два піки – навесні та восени. Собаки старше 10 років були найменш ураженими, що, ймовірно, пояснюється меншим рівнем активності та більшим контролем з боку власників. Таким чином, для ефективної профілактики паразитарних захворювань необхідно враховувати вікові, статеві, сезонні та породні особливості кожної групи тварин.

На думку Genchi (2011), поширення дирофіляріозу в Європі обумовлене кліматичними змінами, що сприяють розширенню ареалу переносників – комарів. Дослідник підкреслює, що захворювання дедалі частіше реєструється в регіонах із помірним кліматом, де раніше не було умов для циклу розвитку *Dirofilaria spp.*

У своєму дослідженні я виявив подібну тенденцію: в умовах Сумської області, де літо характеризується теплим і вологим кліматом, дирофіляріоз виявився найпоширенішим серед паразитарних захворювань собак у 2022–2024 роках. Це підтверджує висновки Genchi (2011), однак доповнює їх локальним контекстом – важливу роль відіграє велика кількість безпритульних собак, що не отримують належної профілактики.

Fisher (2017) зазначає високий ризик передачі токсокарозу від собак до людини, особливо через забруднення ґрунту яйцями паразита, що становить загрозу для дітей.

У моєму дослідженні підтверджено, що токсокароз є другим за поширеністю серед паразитарних хвороб собак у місті Суми. Найвищий рівень зараження спостерігається серед цуценят, що пояснюється як внутрішньоутробним зараженням, так і слабким імунітетом. Ці дані узгоджуються з висновками Fisher (2017), підкреслюючи епідеміологічну значущість цього збудника.

Dubey (2009) у своєму огляді стверджує, що еймеріоз у собак є переважно проблемою для молодих особин і часто розвивається у місцях скупчення тварин, таких як розплідники або притулки.

У ході мого дослідження було виявлено, що найбільше випадків еймеріозу фіксується саме у молодих собак віком 1–4 роки. Це підтверджує результати Dubey (2009) особливо в умовах Сум, де вологе середовище та недотримання санітарних норм сприяють поширенню інфекції.

Galahurva (2019) акцентує увагу на дипілідіозі як важливому гельмінтозі, що може передаватися через заражених бліх. Він також відзначає високу ефективність дегельмінтизації як профілактичного заходу.

Мої результати підтверджують, що дипілідіоз має сезонний пік у теплу пору року, що корелює з активністю ектопаразитів. Регулярна дегельмінтизація, як зазначено у Galahurva (2019), є дієвим методом профілактики, що було підтверджено результатами клініки «Ветсервіс».

Таким чином, результати мого дослідження підтверджують основні висновки попередніх робіт, проте надають нові дані у контексті локальної епізоотичної ситуації міста Суми, з урахуванням особливостей порід, віку, статі та умов утримання тварин.

Висновки. Найпоширенішими паразитарними захворюваннями серед собак у місті Суми протягом 2022–2024 років були дирофіляріоз (1817 випадків) і токсокароз 865 випадків), що мають тенденцію до зростання (дирофіляріоз 14.77%, токсокароз 12.55%) Це свідчить про актуальність проблеми для регіону та необхідність посилення профілактичних заходів.

Дирофіляріоз частіше виявляється у собак середнього (4–10 років), а саме 739 випадків та молодого віку (1–4 роки) – 554 випадки, що пов'язано з більш активним способом життя та тривалішим перебуванням на відкритому повітрі.

Токсокароз найчастіше реєструється у цуценят (до 1 року) – 364 випадки, що пояснюється незрілою імунною системою, внутрішньоутробним або лактаційним шляхом зараження.

Еймеріоз переважно спостерігається у собак віком 1–4 роки, а саме 176 зафіксованих випадків, що свідчить про недостатньо сформований імунітет до збудників у цій віковій групі.

Дипілідіоз фіксувався у собак переважно віком від 1 до 4 років (82 випадки), що пов'язано з їх більшою активністю і як наслідок більшим контактом із потенцій-

ними переносниками паразитів, а також недостатньо сформованою імунною системою, що робить їх більш уразливими до інвазій.

Безпородні собаки мають значно вищий рівень ураженості паразитами – 567 від всіх випадків дирофіляріозу, 373 токсокарозу, 193 еймеріозу та 100 дипілідіозу, що зумовлено гіршими умовами утримання, недостатньою профілактикою та вільним доступом до зовнішнього середовища.

Самці частіше заражаються паразитарними інфекціями (58%, 1053 випадки дирофіляріозу, 61%, 528 випадків токсокарозу, 55%, 209 випадків еймеріозу та 62%, 121 випадок дипілідіозу), ніж самки, через підвищену активність, частіший контакт із іншими тваринами та більшу схильність до дослідження зовнішнього середовища.

Ефективна профілактика включає: регулярну дегельмінтизацію (раз на 3 місяці), використання репелентів, обробку місць утримання, підвищення рівня інформованості власників тварин.

В перспективі планується розробка новітнього ефективного лікувального комплексного засобу паразитозів собак.

Бібліографічні посилання:

1. Amadi, A. N. C., Obeten, P. I., & Chukwuemeka, B. C. (2018). Prevalence of helminths parasites among dogs and risk factors of zoonotic infections by dog owners in Bende Local Government Area, Abia State, Nigeria. *Nigerian Journal of Parasitology*, 42(2), 191–196. <https://doi.org/10.4314/njpar.v42i2.12>
2. Beck, W., & Pfister, K. (2006). Recent investigations on prevalence of *Otodectes cynotis* in cats and dogs in Germany. *Veterinary Parasitology*, 141(3–4), 289–293.
3. Bourgoin, G., Callait-Cardinal, M.-P., Bouhsira, E., Polack, B., Bourdeau, P., Roussel Ariza, C., Carassou, L., Lienard, E., & Drake, J. (2022). Prevalence of major digestive and respiratory helminths in dogs and cats in France: Results of a multicenter study. *Parasites & Vectors*, 15, 314. <https://doi.org/10.1186/s13071-022-05368-7>
4. Bowman, D. D., & Atkins, C. E. (2009). Heartworm biology, treatment, and control. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 39(6), 1127–1158.
5. Bowman, S. T. (2021). Heartworm disease in dogs and cats: Current treatments. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 51(6), 1199–1216.
6. Chidumayo, N. N. (2018). Epidemiology of canine gastrointestinal helminths in sub-Saharan Africa. *Parasites & Vectors*, 11, 100. <https://doi.org/10.1186/s13071-018-2688-9>
7. Curtis, C. F. (2004). Treatment of *Otodectes cynotis* infestation in dogs and cats: A review. *Veterinary Dermatology*, 15(2), 85–89.
8. Dryden, M. W. (2018). Coccidial infections in companion animals. *Journal of Veterinary Internal Medicine*, 32(4), 112–120.
9. Dryden, M. W., Payne, P. A., Ridley, R., & Smith, V. (2005). Comparison of common fecal flotation techniques for the recovery of parasite eggs and oocysts. *Veterinary Therapeutics*, 6(1), 15–28.
10. Dubey, J. P. (2009). A review of coccidiosis in dogs and cats. *Veterinary Parasitology*, 42(3–4), 193–204.
11. Dubey, J. P. (2014). Coccidiosis in dogs and cats: Clinical signs and treatment. *Veterinary Parasitology*, 200(3–4), 85–93.
12. Fisher, C. M. (2017). *Toxocara canis* and *Toxocara cati*: Public health aspects. *Parasitology Research*, 115(9), 3401–3412.
13. Fisher, M. (2003). *Toxocara cati*: An underestimated zoonotic agent. *Trends in Parasitology*, 19(4), 167–170.
14. Galahurya, I. R. (2019). Likuvannya dipilidiozu u sobak [Treatment of dipylidiasis in dogs]. *Naukovyi Visnyk Lvivskoho Natsionalnoho Universytetu Veterynarnoi Medytsyny ta Biotekhnologii imeni S. Z. Gzhytskoho*, 21(2), 115–120.
15. Genchi, C., Kramer, L. H., & Rivasi, F. (2011). Dirofilarial infections in Europe. *Vector-Borne and Zoonotic Diseases*, 11(10), 1307–1317.
16. Genchi, L. (2019). Dirofilaria infections in humans and animals in Europe. *Veterinary Parasitology*, 270, 87–99.
17. Grandi, G. (2018). Dirofilariasis in Europe: Emerging zoonotic risk. *Parasites & Vectors*, 11(1), 663.
18. Grandi, G., Morchon, R., Kramer, L. H., Kartashev, V., & Simon, F. (2010). Dirofilarioses in the European Union: Evolution of diagnostic and preventive measures. *Veterinary Parasitology*, 176(4), 17–20.
19. Holland, C. V., & Smith, H. V. (2006). *Toxocara*: The enigmatic parasite. CABI Publishing.
20. Holland, H. J. (2019). Toxocariasis: Epidemiology, clinical aspects, and prevention. *Advances in Parasitology*, 104, 231–245.

21. Ishchenko K. V., Paliy A. P., Sumakova N. V., Mashkey A. M., Petrov R. V., Paliy A. P. (2018) Contamination of animal-keeping premises with eggs of parasitic worms. *Biosystems Diversity*, 26 (4) – C. 327-333. <https://doi.org/10.15421/011848>
22. Johnson, E. M., Panciera, D. L., & Allen, K. E. (2014). Dipylidium caninum infection in dogs and cats: An update. *Veterinary Medicine: Research and Reports*, 5, 55–63.
23. Lindsay, D. S. (2016). Biology of coccidia (Apicomplexa) in human and animal hosts. *International Journal for Parasitology*, 46(5–6), 55–67.
24. Lindsay, D. S., & Dubey, J. P. (2012). Coccidia and other protozoa. In *Infectious Diseases of the Dog and Cat* (pp. 807–825).
25. Little, S. E. (2010). Canine and feline roundworms: A contemporary update. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 40(6), 1041–1060.
26. Magnaval, E. (2020). Human toxocariasis: A neglected zoonosis. *The Lancet Infectious Diseases*, 20(1), e14–e25.
27. Magnaval, J. F., Glickman, L. T., Dorchie, P., & Morassin, B. (2001). Highlights of human toxocariasis. *Korean Journal of Parasitology*, 39(1), 1–11.
28. Mulugeta, Y., Yohannes, M., Wolde, D., Aklilu, M., Ashenefer, B., Gebree, D., Lombamo, F., Kitila, G., Getahun, G., Deressa, A., & Degefu, H. (2019). Intestinal parasites in dogs and humans, environmental egg contamination and risk of human infection with zoonotic helminth parasites from dog in Hosanna Town. *International Journal of Biomedical Materials Research*, 7(1), 24–36. <https://doi.org/10.11648/j.ijbmr.20190701.14>
29. Paliy, A., Sumakova, N., Petrov, R., Shkromada, O., Ulko, L., & Paliy, A. (2019). Contamination of urbanized territories with eggs of helminths of animals. *Biosystems Diversity*, 27(2), 118–124. <https://doi.org/10.15421/01191>
30. Ridwan, Y., Sudarnika, E., Dewi, T. I. T., & Budiono, N. G. (2023). Gastrointestinal helminth parasites of pets: Retrospective study at the veterinary teaching hospital, IPB University, Bogor, Indonesia. *Veterinary World*, 16(5), 1043–1051. <https://doi.org/10.14202/vetworld.2023.1043-1051>
31. Schnieder, T., & Epe, C. (2010). Parasitic infections in dogs: Epidemiology and prevention strategies. *Veterinary Research Communications*, 34(2), 103–112. <https://doi.org/10.1007/s11259-010-9405-3>
32. Vienažindienė, Ž., Joekel, D. E., Schaper, R., & Deplazes, P. (2018). Longitudinal study for anthelmintic efficacy against intestinal helminths in naturally exposed Lithuanian village dogs: Critical analysis of feasibility and limitations. *Parasitology Research*, 117, 1581–1590. <https://doi.org/10.1007/s00436-018-5843-5>

Voytovskiy I. D., Postgraduate student, Sumy National Agrarian University, Sumy, Ukraine

Petrov R. V., Dr. Vet. Sciences, Professor, Sumy National Agrarian University, Sumy, Ukraine

Monitoring of the epizootic situation regarding parasitic diseases of dogs on the basis of the Vet-service clinic in Sumy

Monitoring the epizootic situation is an important component of veterinary medicine aimed at identifying, analyzing and preventing diseases among animals. Timely identification of existing threats to the health of dogs and assessing the level of spread of various infectious and parasitic diseases allowed to effectively control the lesions and introduce morbidity.

Parasitic diseases of dogs pose a serious problem, as they can negatively affect the general condition of the animal, reduce their activity, cause intoxication, recognition and disruption of the work of various organs and systems. Some pathogens, in particular helminths and protozoa, can be transmitted to humans, which poses a danger to

Pets, particularly dogs, are important participants in the ecosystem and often become carriers of parasitic diseases that can pose a threat to humans. The article presents the results of an assessment of the epizootic situation regarding dirofilariasis, toxocariasis, eimeriosis, and dipylidiosis in the central district of Sumy city and the surrounding areas. A statistical analysis of data for the years 2022–2024 was conducted.

Sumy region is characterized by developed livestock farming, a significant number of domestic and stray dogs, which contributes to the intensification of parasitic invasions. Untimely deworming, contact between animals, as well as environmental factors such as water, reasonably and household items, can serve as sources of infection. Among the most common parasitic diseases of dogs in the region, it is worth highlighting helminthiasis (toxocariasis, dipylidiosis, dirofilariasis), protozoan infections (coccidiosis) and ectoparasite diseases caused by fleas, ticks and other ectoparasites.

The pathogens of parasitic diseases of dogs are common in different climatic zones, but their activity depends on a complex of factors, in particular temperature regime, humidity, presence of intermediate hosts and level of veterinary care. In the conditions of the temperate climate of Ukraine, in particular Sumy region, favorable periods for the active spread of parasites are the spring-summer and autumn seasons, when the number of ectoparasites increases and the probability of infection of animals with helminths through the environment increases.

Research into the spread of parasitic diseases of dogs is necessary to assess the epizootic situation and identify the main risk factors. Monitoring allows you to quickly identify dangerous pathogens, develop effective control methods and implement preventive measures that help reduce the incidence. One of the main methods of prevention is regular deworming of dogs, vaccination against infectious diseases, control of the number of stray animals, as well as sanitary and educational work among dog owners.

Thus, parasitic diseases of dogs remain an urgent problem of veterinary medicine and animal hygiene, which requires an integrated approach to prevention and treatment. Timely monitoring, careful control of animal health and the implementation of effective animal control measures reduce the incidence of dogs and the risk of damage by parasites and the transmission of pathogens.

Key words: dipylidiosis, coccidiosis, toxocariasis, dirofilariasis, dog.